
Cosmas og Damian i Barcelona

FORSIDEBILDET

Foto Øivind Larsen 1995

Enkelte motiver, også medisinske, finnes igjen i kunsten mange steder, om igjen og om igjen. Det kan faktisk gå litt sport i å finne frem til motivene, sammenlikne, og å forsøke å se de ulike fremstillingene i sin kontekst.

Et eksempel på dette er legenden om legebrødrene Cosmas og Damian, et motiv som har hatt stor appell til kunstnere gjennom tidene.

De to legene levde på 200-tallet og var kristne. Gjennom sitt legearbeid ville de utbre sin religion. I Romerriket var det imidlertid vanskelige tider for kristne under keiser Diokletian, som levde ca. 243 – 313 og var keiser 284 – 305. Under hans kristenforfølgelser måtte Cosmas og Damian bøte med livet i 303 e.Kr.

Det berettes om medisinske undere der legebrødrene ferdedes. Selv etter deres død skjedde mirakler. Mest kjent fra deres virke er en transplantasjon av et bein som de skal ha foretatt i den kirken i Roma som er blitt viet til dem – Basilica S. Cosma e Damiano nær Forum Romanum (1). En gangrenøs legg ble erstattet med et transplantat fra en nettopp avdød neger. Ifølge tradisjonen skjedde dette endog etter martyrenes død – de kom tilbake fra dødsriket, opererte og hjalp dermed en hardt plaget kirkens mann.

Cosmas og Damian kan sees avbildet i mosaikken i himlingen i kirken i Roma, men de finnes også mange andre steder. Her er bare noen eksempler: I Pradomuseet i Madrid forekommer de på et maleri fra 1500-tallet, tilskrevet Fernando del Rincón (1). I Alhambra i Granada henger bildet Milagro de los Santos Cosme y Damián av Pedro de Raxis (? – 1626), der kunstneren på dramatisk vis skildrer operasjonen og også hvordan donor, den døde negeren, har fått påsydd det syke, hvite beinet (2). I Augustinermuseet i Freiburg im Breisgau i Tyskland finnes legebrødrene – bartskjærernes skytshelgener – utskåret i lindetre, også fra 1500-tallet (3).

Skulle ferieturen gå til Spania og reisen legges innom Barcelona, bør man besøke katedralen (4). I et av de mange altrene som omkranser selve kirkerommet, er det interessante bilder fra legenden om Cosmas og Damian. De er datert 1445 – 54. Alteret er rikt dekorert og meget severdig. Dessverre er kunstverket både vanskelig å se og å få oversikt over – enn si å få fotografert – på grunn av lysforholdene og fordi alteret er beskyttet av et grovt gitter. Men det er vel verdt umaken å gjøre et forsøk, for maleriene er vakre og de gjør inntrykk gjennom det de forteller. Forsidebildet er en smaksprøve som viser legebrødrene i arbeid.

ØivindLarsen

LITTERATUR

1. Larsen Ø. Transplantasjon – et mirakel. Tidsskr Nor Lægeforen 1991; 111: 283 – 7.
2. Larsen Ø. Transplanterte man tilbake til donor på 200-tallet e.Kr.? Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 1529.
3. Larsen Ø. Cosmas og Damian – de gamle bartskjæreres skytshelgener. Tidsskr Nor Lægeforen 1994; 114: 2461.
4. Martinez EL. La catedral de Barcelona. Leon: Editorial Everest.

Publisert: 20. mars 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 16. februar 2026.